

El diagnóstico social sanitario y la gestión de casos. Los pilares en la clínica del trabajo social sanitario

Dolors Colom Masfret. València: Nau Llibres, 2024. Col·lecció “Trabajo Social”, núm. 15. 213 p.

Jose Daniel Rueda Estrada¹
ORCID: 0000-0002-7820-8392

Per citar: Rueda Estrada, Jose Daniel. (2024). [Ressenya del llibre *El diagnóstico social sanitario y la gestión de casos. Los pilares en la clínica del trabajo social sanitario*, de Dolors Colom Masfret]. *Revista de Treball Social*, 227, 165-168. <https://doi.org/10.32061/RTS2024.227.07>

Dolors Colom Masfret ens acostuma a anar transformant el seu saber i el seu estudi en autèntiques joies científiques centrades en el treball social sanitari. Com a especialista principal en aquesta matèria –després del llibre *Trabajo Social Sanitario. Catálogo de prestaciones y cartera de servicios*, publicat a l'editorial Agathos el 2022, en el qual basant-se en la Llei 16/2003 de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de Salut, va definir de forma adequada els serveis que fan els treballadors socials sanitaris a les diferents unitats de treball, aclarint i homologant un llenguatge compartit pels professionals–, ens ofereix ara una nova publicació centrada en la gestió de cas: *El diagnóstico social sanitario y la gestión de casos. Los pilares en la clínica del trabajo social sanitario*, llibre editat per Nau Llibres, sota la coordinació de la professora Josefa Fombuena.

Si al llibre anterior aprofundeix i aclareix conceptes com ara protocols, procediments, serveis i processos de servei, en aquest gira la mirada als inicis del treball social sanitari i a les fonts, recordant el que Mary E. Richmond i altres autors van escriure sobre la gestió de cas.

Aquesta obra de 213 pàgines és una altra peça elaborada amb la minuciositat d'una investigadora incansable que, a la manera de l'elaboració d'una tesi doctoral, va aprofundint en conceptes tan importants com el *medical social casework*, cas social sanitari, la gestió de cas o el diagnòstic social sanitari. El seu origen es troba en la tasca docent i en la formació que l'autora brinda a diferents professionals que busquen a través de la formació permanent reflexionar sobre la seva pràctica i responsabilitats professionals.

1 Professor col·laborador a la Universitat de Valladolid. josedaniel.rueda@uva.es

Ja des de les primeres pàgines, ens aclareix el contingut de l'obra, afirmant que la gestió del cas és competència exclusiva dels treballadors socials sanitaris, després de l'elaboració del diagnòstic social sanitari que recull tots els aspectes que ajuden a entendre la situació, la vida, les vivències, l'entorn en el qual viuen els pacients, perquè la gestió de cas "abraça i afecta totes les dimensions humanes i materials, els elements tangibles i intangibles que s'orienten a l'assoliment dels objectius terapèutics i de reinserció" (p. 20).

De manera breu faré un recorregut pels sis capítols que componen aquesta magnífica obra.

Al capítol 1 fa una recopilació de textos d'autors que han abordat el tema del diagnòstic i la gestió del cas social sanitari, desenvolupant-lo en quatre grans apartats o agrupacions. La primera agrupació referida al que diferencia l'ajuda del treball social sanitari davant d'altres tipus d'ajuda; la segona agrupació recorre allò relatiu al diagnòstic social en general i el diagnòstic social sanitari (DSS); la tercera agrupació aborda el tema de la naturalesa del treball social sanitari i la seva vinculació amb l'exercici de la gestió del cas social, i finalitza amb l'agrupació relacionada amb el concepte de *medical social casework*. Autors tan importants com Abraham Flexner, Richard Cabot, Ida Cannon i altres concentren les reflexions i aportacions que es recullen al llibre, fent la datació històrica de la cronologia del tema analitzat.

Al capítol 2 es reprèn en profunditat el tema del diagnòstic social sanitari, aprofundint el que en altres textos ens ha vingut regalant l'autora del llibre. Ens recorda que el DSS és una construcció que resulta de la suma i sinergies de realitats de la persona malalta en relació amb la malaltia i les necessitats terapèutiques i també en relació amb les necessitats i vivències humanes que ocorren després de la recollida d'informació. En aquest treball ens recorda que el treballador social sanitari delinea l'escenari de cada cas social sanitari i visiona els escenaris més probables, les conseqüències i els possibles serveis a prestar.

En considerar clau l'elaboració del diagnòstic social sanitari, com a senya d'identitat, per al treball social sanitari, l'autora aprofundeix en l'anàlisi que ajuda a diferenciar el DSS d'altres tipus de diagnòstic i ens recorda que quan des d'altres àmbits, com ara serveis socials, s'intervé amb persones malaltes, no s'apliquen mètodes de treball social sanitari, perquè la malaltia no és el motiu de la intervenció. Finalitza el capítol abordant el tema de la síntesi diagnòstica, una mena de resum de tot el que s'ha anat afegint a la història clínica de manera detallada i una detallada anàlisi dels possibles errors que es poden cometre a l'hora de fer un diagnòstic social sanitari, com tot allò referent a la descripció, l'etiquetatge, l'ús inadequat d'escalles o l'interès excessiu per centrar-se en la patologia.

Al capítol 3 es continua aprofundint en el cas social sanitari i en el diagnòstic social sanitari, abordant de manera didàctica les forteses i febleses del cas social sanitari i diferenciant el que són els fets del que són els factors i els atributs. En aquest sentit, l'autora es deté a aclarir el que són generalitzacions i classificacions del que realment és l'essència

del treball social sanitari, aprofundint en les diferències entre el diagnòstic social sanitari i les classificacions diagnòstiques. Com assenyalava, el diagnòstic social sanitari antecedeix qualsevol de les classificacions que es decideixi aplicar, perquè l'aplicació d'aquestes no altera el contingut del diagnòstic. "Mentre que de la finalitat del diagnòstic social sanitari es desprèn el pla d'intervenció del treball social sanitari, de la classificació diagnòstica es desprèn l'anàlisi descriptiva i sumatòria de les variables per assignar alguna prestació" (p. 102).

L'eix de l'anàlisi del capítol 4 se centra en la gestió del cas social sanitari partint de la diferenciació dels models històrics del treball social sanitari: el model psicosocial i el model funcionalista i d'autodeterminació. Aborda també el que és el model proactiu i el model reactiu. En el primer, és el professional qui pren la iniciativa, mentre que en el segon és el pacient qui demanda l'ajuda. Com ens indica l'autora, la gestió del cas social sanitari es basa en el model psicosocial proactiu i en el diagnòstic social sanitari, que són les principals actuacions i tasques del treballador social sanitari, "la principal fortalesa del qual resideix en la comprensió de la intervenció entre l'esfera biològica, la psicològica i la social" (p.107), a les quals ara caldria afegir també la cultural.

En aquest capítol s'aprofundeix en les bases teòriques de la gestió de cas social sanitari i en els antecedents històrics que avalen els treballadors socials sanitaris com a gestors de cas. Mary E. Richmond, Sidney Goldstein, Gordon Hamilton, Abraham Flexner, Helen Harris Perlman i altres en són els referents principals. De manera detallada analitza les fases de la gestió del cas social sanitari: la detecció del problema, els quadres psicosocials generats per la malaltia i el seu impacte en la persona malalta, la interpretació i contextualització de les dades, l'elaboració del diagnòstic social sanitari i el pla d'intervenció i avaluació.

El capítol 5 posa la mirada al treball social sanitari en l'actualitat amb especial referència a Espanya. Colom Masfret és conscient de les dificultats de les posicions crítiques de la professió que no acaben d'aclarir una postura corporativa i professional, sinó que generen discursos, de vegades contradictoris, de vegades de clara obstrucció i sovint de silenci eloqüent davant la reivindicació del treball social sanitari.

A l'últim capítol es proposa de manera clarificadora i didàctica una proposta pràctica de treball social sanitari, aportant exemples de com recollir la informació per elaborar el diagnòstic social sanitari i la gestió de cas social sanitari. Aquesta guia és un exemple de l'experiència i recorregut professional de l'autora, la qual cosa constitueix un regal a la professió que ens situa no només en el món de les idees, sinó en el de les realitats.

En temps on el treball social sanitari es desdibuixa i s'allunya dels seus orígens i la seva identitat com a professió d'ajuda centrada en les necessitats i problemes de ciutadans malalts i les seves famílies, que pateixen les conseqüències de l'adaptació als canvis socials, i en una etapa de la història del treball social on la gestió de recursos preval sobre la gestió del cas social, aquesta obra de la professora Colom Masfret porta a la reflexió nous i vells plantejaments per recuperar l'essència del treball

social sanitari posant la mirada en la importància del diagnòstic social sanitari ben elaborat i de la gestió de cada situació que viuen les persones. Enfront d'un treball social sanitari que es basa cada vegada més en escales, barems, protocols que marquen de manera mecanicista l'actuació professional, Dolors Colom Masfret ens retorna la mirada del treball directe, la clínica, i la importància del que ha estat l'origen i l'essència del treball social sanitari i la seva diferència amb altres professions que també tracten amb persones, sigui en l'entorn de la salut i la malaltia o de qualsevol altra necessitat que requereixi l'actuació del treballador social. Per tot això, només resta donar l'enhorabona a aquesta nova obra i les gràcies a la seva autora per continuar apostant per la dignificació de la professió, com ja va reconèixer el 2019 el Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya en atorgar-li la medalla d'or en la categoria de Significació del treball social en el moment actual.